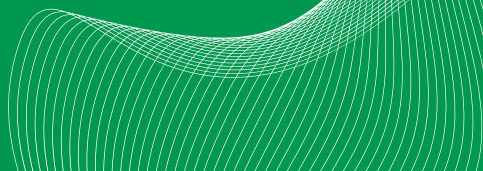

**Prevence rakoviny děložního čípku očkováním
a využitím HPV DNA testování**
- nejčastější otázky

Aktualizace vydání v září 2023

autorem odpovědí je onkogynekolog
prof. MUDr. Jiří Sláma, Ph.D.

Kdy je nejlepší se očkovat proti HPV, čím a má smysl před očkováním dělat HPV test?

Očkování proti HPV je unikátní způsob ochrany před vznikem rakoviny děložního čípku. V dnešní době je díky více než dvacetiletým datům nade vší pochybnost doložena vysoká účinnost a bezpečnost HPV vakcín. Poslední generace vakcín dokáže ochránit dokonce proti více než 90 % případů rakoviny čípku, a navíc i nejčastějším původcům pohlavních bradavic. Nejvyšší účinnosti je dosaženo při očkování jedinců, kteří ještě nezačali s pohlavním životem. V České republice je proto očkování hrazeno pro dívky a chlapce mezi 11. až 15. rokem života. Očkovat se mohou i starší jedinci, ale v takovém případě je třeba zvažovat přínos individuálně. Před očkováním není třeba dělat žádné vyšetření a případná pozitivita HPV testu nemění možnost nechat se očkovat při současné nutnosti dalšího pečlivého gynekologického sledování. U značné části jedinců se naštěstí organismus s HPV infekcí vypořádá a vakcinace pak zajišťuje vysoce efektivní ochranu proti opakované infekci.

Jsem očkována proti infekci HPV, není tedy pro mě test na HPV DNA zbytečný?

HPV test je vhodný pro všechny ženy nad 30. let včetně očkovaných. Dokonce je vysoce pravděpodobné, že v očkované populaci bude v budoucnosti hrát HPV test mnohem důležitější roli než cytologické vyšetření. Důvodem je fakt, že očkování zatím nedokáže ochránit proti všem rakovinotvorným typům HPV. Test tak může velmi spolehlivě doložit, zda je nevakcinačním typem viru pacientka nakažena a vystavena riziku rozvoje předrakovinových změn nebo rakoviny děložního čípku.

Maminka mě nechala ve 13 letech naočkovat proti infekci HPV. Nyní mi vyšla sporná cytologie a následně se u mě potvrdilo, že mám infekci HPV (je mi 25 let). Proč mi očkování nepomohlo? Nemůže jít o nějakou chybu?

Očkování proti HPV je excelentním způsobem prevence, které dokáže zabránit minimálně 70 % případů rakoviny děložního čípku. Dostupné vakcíny chrání proti nejagresivnějším typům HPV, ale neumí ochránit proti všem rakovinotvorným typům. Proto se může i očkovaná žena nakazit HPV a mít v budoucnosti rakovinu děložního čípku. Z tohoto důvodu je nutné, aby každá žena dodržovala zásady zodpovědného pohlavního života a docházela na preventivní kontroly a v případě abnormálního nálezu byla buď častěji sledovaná, nebo ošetřená.

Co test HPV stanovuje?

Pomocí HPV testu se stanovuje přítomnost infekce rakovinotvornými typy lidského papilomaviru (human papillomavirus, HPV). Využívají se dva druhy testů. HPV DNA test je vhodný jako součást preventivní prohlídky, protože prokazuje přítomnost jakékoliv infekce – aktivní i latentní („spící“), případně dokládá vyléčení po konizaci. Test HPV mRNA prokazuje pouze aktivní infekci a je vhodný zejména pro pacientky s nejasným a hraničním výsledkem cytologického stěru. Oba testy pokrývají stanovení 13-14 typů vysoce rizikových HPV, které jsou příčinou předrakovinových změn a rakoviny děložního čípku.

Kdy je HPV test vhodný?

HPV DNA test je vhodný jako doplněk gynekologické preventivní kontroly u všech žen nad 30 let. Důvodem věkového omezení je vysoká frekvence přechodných HPV infekcí u mladších žen, které jsou schopny většinu infekcí eliminovat vlastní obranyschopností. Při negativitě HPV testu je dostačující jeho opakování za 3-5 let. HPV test se rovněž uplatňuje při kontrolním vyšetření po operaci děložního čípku. Pro stanovení rizika při nálezů nejasných nebo hraničních výsledků cytologického stěru lze využít HPV mRNA test.

Jak se HPV test odebírá?

HPV test se odebírá velmi podobně jako cytologický stěr pomocí speciálního kartáčku z povrchu děložního čípku a z jeho kanálku. Oproti cytologickému stěru může HPV test vyžadovat poněkud větší razanci, a tak je pravděpodobné, že po odběru může žena zaznamenat slabé vaginální zakrvácení.

Jsem HPV pozitivní, ale typy 16/18 jsou negativní, co to znamená?

HPV test může být vyhodnocen pouze jako pozitivní nebo negativní. Většina současných testů ale v případě positivity stanoví, zda je přítomný některý z nejagresivnějších typů viru – typ 16, 18 (případně i typ 45), nebo některý jiný rakovinotvorný typ, který však má nižší agresivitu. Ženy s přítomností HPV 16/18/45 je vhodné bez ohledu na výsledek cytologického vyšetření odeslat ke specializovanému kolposkopickému vyšetření, naopak ženy s pozitivitou jiného rizikového typu je při negativním cytologickém a klinickém nálezů možné dále kontrolovat v intervalu po 6 měsících u registrujícího gynekologa. Riziko rozvoje závažných změn je v takové situaci dlouhodobě nízké a nepřekračuje 5 %.

Moje maminka chodí pravidelně na cytologii a vždycky jí má v pořádku, je jí 57 let a už 5 let žije bez partnera, má smysl, abych jí zaplatila test HPV DNA?

Infekce HPV je záluďná schopností dlouhodobě a bezpříznakově přetrvávat v děložním čípku a způsobit závažný nález i za desítky let. Každá žena, která někdy žila pohlavním životem, tak bude z výsledku HPV DNA testu profitovat. Aktuální data z vědeckého výzkumu v ČR navíc doložila, že se ženy mohou nakazit opakovaně, a to i ve středním věku. Bylo prokázáno, že k novým a opakovaným infekcím dochází v nemalé míře zejména mezi 40. a 50. rokem života.

V tomto věku ale ženy často přestávají chodit na pravidelné gynekologické kontroly a vystavují se tak riziku, že budou mít rakovinu děložního čípku, která nebude včas rozpoznána. V případě negativity HPV DNA testu je doloženo mimořádně nízké riziko rozvoje závažných změn trvajících dokonce řadu následujících let. U žen bez partnera by mohlo teoreticky trvat navždy.

Je mi 37 let a chtěla jsem si zaplatit HPV DNA test, ale lékař mě přesvědčuje, že je lepší, když si připlatím na ThinPrep Pap cytologii, ta že je stejně přesná jako test HPV DNA, protože všechny vzorky jsou vyhodnoceny počítačem. A pokud prý budou mít podezření, že děložní čípek nemám v pořádku, udělají mi test HPV DNA zdarma. Je tento postup v pořádku?

Cytologický stěr bez ohledu na způsob odběru nebo zpracování stanovuje až buněčné změny. Oproti HPV testu vyhledává jen nemocné ženy. Navíc žádná varianta cytologického stěru není dokonale citlivá. Data z české klinické studie LIBUŠE navíc doložila, že díky zapojení HPV DNA testu do screeningu bylo již po prvním vyšetření zjištěno 7krát více závažných přednádorových změn na děložním čípku ve srovnání se samostatným cytologickým vyšetřením (34 případů zjištěných díky HPV versus 5 případů zjištěných při samostatném použití cytologie).

A na rozdíl od cytologie dokáže HPV test identifikovat nejen nemocné, ale i dosud zdravé, avšak rizikové ženy, které mají infekci. HPV test je proto mnohem vhodnější volba. Navíc jako doplněk cytologického vyšetření mimořádným způsobem zpřesní a doplní nález o zcela novou informaci. Současná negativita cytologického stěru a HPV testu je totiž nejpřesvědčivějším dokladem o enormně nízkém riziku přítomnosti a současně i budoucím rozvoji rakoviny děložního čípku.

Je pravda, že mi HPV DNA test pojišťovna nikdy neuhradí, protože je mi 46? Prý je nejčastější výskyt onemocnění rakovinou děložního čípku právě ve vyšším věku.

HPV test je aktuálně hrazen jako součást preventivního vyšetření u žen ve věku 35 let +364 dní, 45 let +364 dní a nově od 1. ledna 2024 55 let + 364 dní. Z lékařského pohledu je i jednorázový odběr HPV testu u žen mimo stanovené věkové rozmezí velmi vhodný. Jde o investici (cena je cca 1 500,-Kč), která přináší zásadní informaci o riziku rozvoje rakoviny v budoucnosti. Negativní test je mimořádně silným argumentem nízkého dlouhodobého rizika, naopak pozitivní test je důvodem pro podrobnější lékařskou péči.

Ve 45 mi vyšel test na HPV DNA pozitivní. Přitom žiju ve stabilním partnerském svazku, pravidelně docházím na cytologii, cítím se dobře a cytologii mám negativní. Co mám dělat? A jak to mám říct manželovi?

HPV infekce může v děložním čípku přetrvávat v klidové podobě i desítky let, aniž by způsobila jakékoliv změny. S délkou přetrvávání infekce však riziko rozvoje předrakovinových změn nebo rakoviny významně narůstá. Žena s pozitivním HPV testem je buď referována ke specializovanému kolposkopickému vyšetření nebo je častěji sledována pomocí cytologického stěru.

Opakování testu je plně hrazeno s ročním odstupem, kdy se navíc u části žen může zjistit, že infekci zcela eliminovaly. Ačkoliv je dobře známé, že je nutné vyšetřit ženy s HPV infekcí, dosud nejsou žádná data, která by v takové situaci doporučovala lékařskou péči pro jejich partnery.

Když je mi 35 let, mám svého lékaře požádat o test HPV DNA? A co mám dělat, když mi test odmítne udělat? Nebo to udělá automaticky?

Českou gynekologicko-porodnickou společností je doporučeno od roku 2021 odebírat v rámci preventivní prohlídky HPV DNA test všem ženám ve věku 35 let + 364 dní, 45 let + 364 dní a od roku 2024 i ženám ve věku 55 let +364 dní. Test je v uvedených věkových skupinách plně hrazen zdravotními pojišťovnami a není si třeba o něj říkat, lékař by jej měl odebírat automaticky.

Je mi 45 let a test na HPV DNA mi vyšel negativní. Prý to znamená, že jsem minimálně pět let bez rizika, že se u mě rakovina děložního čípku objeví. Můžu tedy vynechat cytologii každý rok?

Hlavní výhodou HPV DNA testu je velmi vysoká negativní predikce, která v případě negativního výsledku garantuje extrémně nízké riziko vzniku rakoviny děložního čípku v následujících letech. Třebaže je v řadě západních zemí taková informace důvodem k opakování testu za 3-5 let, v České republice je podle platné legislativy doporučeno preventivní prohlídky s odběrem cytologického stěru dále podstupovat v ročním intervalu. Kromě toho je součástí pravidelné preventivní roční kontroly i vyšetření k vyloučení jiných závažných onemocnění.

Ve kterém věku nejpozději má smysl požádat si o test HPV DNA? Jsem v důchodu, nemám žádné potíže, ke gynekologovi chodím pravidelně a šetřím každou korunu.

Alespoň jednou je vhodné HPV DNA test podstoupit v jakémkoliv věku nad 30 let. U žen v období po přechodu je jednorázová investice do testu, která se pohybuje okolo 1 500,- Kč, bohatě nahrazena hodnotou získané informace – při negativním testu uklidněním, že riziko rozvoje rakoviny děložního čípku je dlouhodobě mizivé, při pozitivním testu naopak nutností být vyšetřena, pečlivěji sledována nebo při nálezů závažných změn ošetřena. Právě populace žen v období po přechodu je nejvíce zastoupena mezi pacientkami s pokročilými případy rakoviny děložního čípku – řada žen nechodí pravidelně na gynekologické preventivní prohlídky a žije v pocitu falešné představy, že se jich riziko rakoviny vůbec netýká.

Jsou vakcíny proti HPV bezpečné?

Vakcíny proti HPV jsou k dispozici více než 20 let. Za tuto dobu bylo naočkováno několik stovek milionů dávek a proběhla řada velkých vědeckých studií, které hodnotily účinnost a bezpečnost očkování. Světová zdravotnická organizace (WHO) na základě všech získaných dat deklaruje, že vakcíny jsou velmi bezpečné a nejsou schopny způsobit žádná závažná onemocnění včetně neurologických, autismu nebo neplodnosti. Vakcíny obsahují uměle vytvořené částice, které pouze napodobují virus, a proto ani nemohou způsobit onemocnění zapříčiněná HPV.

Je mi 35 let, cytologie mi vyšla negativní, ale přitom mám HPV 16. Lékař mě chce poslat na kolposkopii. Co to pro mě znamená?

V případě positivity nejagresivnějších typů HPV 16/18 (případně i 45) je reálné riziko, že cytologie neodhalila přítomnost předrakovinových změn. V takovém případě je vhodné,

aby pacientku vyšetřil specialista na problematiku změn na děložním čípku. Vyšetření spočívá v prohlédnutí děložního čípku při zvětšení optickým přístrojem zvaným kolposkop. V případě abnormálního nálezu je podle míry závažnosti pacientka dále buď sledována nebo ošetřena.

Měla jsem jen jednoho sexuálního partnera a přesto jsem HPV pozitivní. Co pro sebe mohu udělat? A musím to svým partnerům říkat?

HPV infekce je v neočkované populaci velmi častá. Je doloženo, že se s ní alespoň jednou za život setká asi 80 % žen i mužů. Infekce je obvykle přechodná a z těla jí zcela eliminuje vlastní obranyschopnost. Problematická je ale infekce, která dlouhodobě přetrvává a má díky tomu možnost způsobit přeměnu zdravých buněk v buňky nádorové. Obvykle jde o mnohaletý proces. Důvodů pro dlouhodobé přetrvávání infekce je řada – kouření tabáku, více sexuálních partnerů, rizikový partner, defekt v imunitním systému nebo užívání léků, které přirozenou imunitu potlačují. Většina žen o přítomnosti HPV infekce ale neví. V případě, že žena ví, že je HPV pozitivní, je vhodné při intimním kontaktu s novým partnerem užívat kondom. Ve stabilním partnerském vztahu není přínos omezení v intimním životě prokázán.

Má smysl platit si za HPV test, když mi lékař stejně odebral cytologii?

Absolvovat HPV DNA test má zásadní smysl u všech žen nad 30 let. HPV DNA test totiž přináší odlišnou informaci než cytologické vyšetření, které navíc může být díky HPV testu významně zpřesněno. Pozitivní HPV test může odhalit pacientky s dosud nerozpoznanými předrakovinovými nebo rakovinovými změnami. Oproti cytologii dokáže HPV test odhalit i pacientky v riziku budoucího rozvoje změn, které je třeba pečlivěji sledovat. Kombinace negativní cytologie a negativního HPV DNA testu je navíc velmi silnou informací o mimořádně nízkém riziku přítomnosti závažných změn na děložním čípku a současně jejich rozvoje v následujících letech.

Seznam onkogynekologických center naleznete na

www.onkogynekologie.com

Pokud hledáte více informací o vakcinaci proti HPV z úst špičkových onkogynekologů, najdete je na webu

www.pacientska-organizace.cz

Pacientská organizace
VERONICA, z.ú.
www.pacientska-organizace.cz
IČO: 07275811

Nadační fond Hippokrates
www.nadace-hippokrates.cz
IČO: 05401291

Najděte si nás na Facebooku a připojte se k naší komunitě:
[@nadaceHippokrates](https://www.facebook.com/nadaceHippokrates) a [@POVeronica](https://www.facebook.com/POVeronica)

VERONICA
pacientská
organizace

NADAČNÍ FOND
HIPPOKRATES

